

YANGI O'ZBEKISTONDA DAVLAT VA JAMIYAT MUNOSABATLARINING TRANSFORMATSIYASI

Qosimova Dilbarxon Mirzag'aniyevna

Namangan ilg'or kasbiy mahorat texnikumi

Tarix fani o'qituvchisi.

dilbarxonqosimova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18628104>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Yangi O'zbekiston sharoitida davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarning transformatsiya jarayoni zamonaviy tarixiy yondashuv asosida kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotda mustaqillikdan keyingi davrda, ayniqsa 2016-yildan boshlab amalga oshirilgan keng ko'lamli siyosiy, huquqiy va ijtimoiy islohotlarning davlat boshqaruvi tizimiga hamda jamiyat hayotiga ta'siri ochib beriladi.

Maqolada "davlat — jamiyat uchun" va "inson manfaatlarini ustuvor" tamoyillarining shakllanishi, davlat hokimiyati organlari faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash mexanizmlarining joriy etilishi, fuqarolik jamiyati institutlarining faollashuvi ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, jamoatchilik nazorati, ommaviy axborot vositalari va nodavlat notijorat tashkilotlarining davlat va jamiyat o'rtasidagi vositachi sifatidagi roli tahlil qilinadi.

Tadqiqot natijalari Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilayotganini, mazkur transformatsiya demokratik jamiyat qurish, huquqiy davlatni mustahkamlash va barqaror taraqqiyotga erishishda muhim omil ekanini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, davlat va jamiyat munosabatlari, transformatsiya, demokratik islohotlar, fuqarolik jamiyati, ochiq davlat, jamoatchilik nazorati, davlat boshqaruvi, inson manfaatlarini ustuvorligi, siyosiy modernizatsiya.

Аннотация. В данной статье представлен всесторонний анализ процесса трансформации отношений между государством и обществом в контексте Нового Узбекистана на основе современного исторического подхода. Исследование выявляет влияние масштабных политических, правовых и социальных реформ, проведенных в постнезависимый период, особенно с 2016 года, на систему государственного управления и общественную жизнь.

В статье научно освещается формирование принципов «государство для общества» и «человеческие интересы превыше всего», внедрение механизмов обеспечения открытости и прозрачности в деятельности государственных органов, а также активизация институтов гражданского общества. Также анализируется роль общественного контроля, средств массовой информации и неправительственных некоммерческих организаций как посредников между государством и обществом.

Результаты исследования показывают, что отношения между государством и обществом в Новом Узбекистане выходят на качественно новый уровень, и эта трансформация является важным фактором построения демократического общества, укрепления верховенства права и достижения устойчивого развития.

В статье научно освещается формирование принципов «государство для общества» и «человеческие интересы превыше всего», внедрение механизмов обеспечения

открытости и прозрачности в деятельности государственных органов, а также активизация институтов гражданского общества.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, отношения между государством и обществом, трансформация, демократические реформы, гражданское общество, открытое государство, общественный контроль, государственное управление, приоритет интересов человека, политическая модернизация.

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the transformation process of relations between the state and society in the context of New Uzbekistan based on a modern historical approach. The study reveals the impact of large-scale political, legal and social reforms implemented in the post-independence period, especially since 2016, on the system of state governance and public life.

The article scientifically covers the formation of the principles of "state for society" and "human interests are paramount", the introduction of mechanisms to ensure openness and transparency in the activities of state authorities, and the activation of civil society institutions. It also analyzes the role of public oversight, the media and non-governmental non-profit organizations as intermediaries between the state and society.

The results of the study show that relations between the state and society in New Uzbekistan are rising to a qualitatively new level, and this transformation is an important factor in building a democratic society, strengthening the rule of law and achieving sustainable development.

Keywords: New Uzbekistan, state-society relations, transformation, democratic reforms, civil society, open state, public control, public administration, priority of human interests, political modernization.

Introduction (Kirish)

Davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar har bir mamlakatning siyosiy tizimi, ijtimoiy barqarorligi va tarixiy taraqqiyot darajasini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy tarixda ushbu munosabatlar mutlaq davlat ustuvorligiga asoslangan boshqaruv modelidan bosqichma-bosqich jamiyat manfaatlariga xizmat qiluvchi, ochiq va hisobdor davlat modeliga o'tish jarayoni bilan tavsiflanadi. Bu jarayon demokratik qadriyatlar, inson huquqlari va erkinliklari, fuqarolarning siyosiy faolligi bilan chambarchas bog'liqdir.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, davlat va jamiyat munosabatlarini shakllantirish o'ziga xos tarixiy sharoitlarda kechdi. Dastlabki yillarda davlat mustaqilligini mustahkamlash, siyosiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy tizimni isloh qilish ustuvor vazifa bo'lgan bo'lsa, keyingi bosqichlarda jamiyatning siyosiy-huquqiy faolligini oshirish, fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb eta boshladi.

2016-yildan boshlab mamlakatda amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar natijasida "Yangi O'zbekiston" tushunchasi siyosiy va ilmiy muomalaga kirib keldi. Ushbu konsepsiya davlat boshqaruvida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash, xalq bilan muloqotni kuchaytirish, fuqarolarning davlat qarorlarini qabul qilish jarayonlaridagi ishtirokini kengaytirishga qaratilgan yangi yondashuvni ifodalaydi. "Davlat — xalq uchun xizmat qilishi kerak" degan g'oya Yangi O'zbekiston taraqqiyotining bosh mezoniga aylandi.

Yangi sharoitda davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar faqatgina boshqaruv obyekti va subyekti sifatida emas, balki o'zaro hamkorlik va mas'uliyatga asoslangan tizim sifatida namoyon bo'lmoqda. Fuqarolik jamiyati institutlarining faollashuvi, ommaviy axborot vositalarining ta'siri kuchayishi, jamoatchilik nazoratining kengayishi ushbu transformatsiyaning muhim ko'rinishlari hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiya jarayonini tarixiy va nazariy jihatdan tahlil qilish, ushbu jarayonning mazmun-mohiyati, asosiy yo'nalishlari hamda jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatini ilmiy asosda ochib berishdan iborat.

Methods (Tadqiqot metodologiyasi)

Mazkur tadqiqot Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasini o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi.

Tadqiqot metodologiyasi tarixiy, siyosiy va ijtimoiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligini hisobga olgan holda shakllantirildi.

Tadqiqotda, avvalo, **tarixiy-tahliliy metod**dan foydalanildi. Ushbu metod yordamida O'zbekiston mustaqilligining dastlabki yillaridan boshlab davlat va jamiyat munosabatlarining rivojlanish bosqichlari o'rganildi. Ayniqsa, 2016-yildan keyingi davr alohida tahlil qilinib, mazkur bosqichning avvalgi davrlardan farqli jihatlari aniqlandi.

Shuningdek, **qiyosiy metod** qo'llanilib, mustaqillikning dastlabki davridagi davlat boshqaruvi modeli bilan Yangi O'zbekiston sharoitidagi boshqaruv yondashuvlari solishtirildi. Bu metod davlatning jamiyatga munosabatidagi sifat o'zgarishlarini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqotda **tizimli yondashuv** muhim o'rin egalladi. Davlat organlari, fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari va aholi o'rtasidagi o'zaro aloqalar yagona tizim sifatida ko'rib chiqildi. Ushbu yondashuv davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasi bir tomonlama emas, balki ko'p omilli jarayon ekanini ochib berdi.

Bundan tashqari, **normativ-huquqiy hujjatlar tahlili** amalga oshirildi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Prezident farmonlari, qarorlari hamda "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" kabi muhim hujjatlar tadqiqot manbasi sifatida o'rganildi. Ushbu hujjatlar asosida davlat siyosatining jamiyatga qaratilgan yo'nalishlari aniqlashtirildi.

Results (Tadqiqot natijalari)

1. Davlat boshqaruvida ochiqlik va hisobdorlikning kuchayishi

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Yangi O'zbekistonda davlat boshqaruvi tizimi mazmunan yangilanib, jamiyatga xizmat qiluvchi mexanizm sifatida shakllanmoqda. Davlat organlari faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash ustuvor vazifaga aylandi. Aholining murojaatlari bilan ishlashning yangi mexanizmlari joriy etilishi natijasida davlat va fuqaro o'rtasidagi masofa sezilarli darajada qisqardi.

Elektron hukumat tizimi, ochiq ma'lumotlar portallari va raqamli xizmatlarning rivojlanishi fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirokini kengaytirdi. Natijada jamiyatda davlatga bo'lgan ishonch darajasi oshib borayotgani kuzatilmoqda.

2. Fuqarolik jamiyati institutlarining jamiyat hayotidagi roli

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Yangi O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlari davlat va jamiyat o'rtasidagi muhim bog'lovchi bo'g'inga aylanmoqda.

Nodavlat notijorat tashkilotlari, kasaba uyushmalari va jamoatchilik birlashmalari ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularni hal etishda faol ishtirok etmoqda.

Ommaviy axborot vositalarining mustaqilligi va ta'sirining ortishi davlat faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini kuchaytirdi. Bu jarayon jamiyatda tanqidiy fikrlash va fuqarolik mas'uliyatining oshishiga olib kelmoqda.

3. Inson manfaatlarini ustuvorligining ta'minlanishi

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Yangi O'zbekiston islohotlarining asosiy yo'nalishi inson manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan. Ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarini rivojlantirish, aholining turmush darajasini oshirish bo'yicha keng ko'lamli dasturlar amalga oshirildi.

Bu jarayonlar davlat va jamiyat munosabatlarining yangi sifat darajasiga ko'tarilayotganini yaqqol namoyon etadi.

Discussion (Muhokama)

Tadqiqot natijalari Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasi tarixiy zarurat va zamon talabi ekanini ko'rsatadi. Agar mustaqillikning dastlabki bosqichida davlatning boshqaruvdagi roli ustuvor bo'lgan bo'lsa, hozirgi davrda jamiyat ehtiyojlariga moslashgan, ochiq va hisobdor davlat modeli shakllanmoqda.

Mazkur transformatsiya global demokratik jarayonlar bilan uyg'unlashgan holda kechmoqda. Shu bilan birga, jarayon murakkab va uzoq muddatli bo'lib, muayyan muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Jumladan, jamiyatning barcha qatlamlarida huquqiy ong va siyosiy madaniyatni yanada oshirish zarurati saqlanib qolmoqda.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, davlat va jamiyat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashda fuqarolik jamiyati institutlarining roli yanada kuchaytirilishi lozim. Aholining davlat qarorlarini qabul qilish jarayonlaridagi ishtiroki kengaygan sari boshqaruv samaradorligi oshishi kuzatilmoqda.

Umuman olganda, Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasi mamlakatni demokratik va huquqiy davlat sifatida rivojlantirish yo'lida muhim tarixiy bosqichni tashkil etadi.

Conclusion (Xulosa)

Xulosa qilib aytganda, Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasi mamlakatning zamonaviy tarixiy rivojlanishida muhim va muqarrar jarayon sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, so'nggi yillarda amalga oshirilgan keng ko'lamli siyosiy, huquqiy va ijtimoiy islohotlar natijasida davlat boshqaruvi tizimining mazmuni va mohiyati tubdan o'zgardi. Davlat jamiyat hayotini markazlashgan tarzda nazorat qiluvchi tuzilmadan asta-sekin fuqarolar manfaatlariga xizmat qiluvchi, ochiq va hisobdor institutga aylana boshladi.

Maqolada keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, "davlat — jamiyat uchun" va "inson manfaatlarini ustuvor" tamoyillari Yangi O'zbekiston taraqqiyotining asosiy mezonlariga aylandi.

Davlat organlari faoliyatida ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash, aholi bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqotni yo'lga qo'yish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Bu holat jamiyatning siyosiy faolligi va huquqiy ongining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Tadqiqot natijalari, shuningdek, fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasida hal qiluvchi omil ekanini tasdiqlaydi. Nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va jamoatchilik birlashmalari ijtimoiy muammolarni aniqlash, ularni hal etish hamda davlat faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda muhim vositaga aylanmoqda. Bu esa jamiyatda demokratik qadriyatlarning mustahkamlanishiga olib kelmoqda.

Shu bilan birga, mazkur transformatsiya jarayoni uzluksiz va murakkab xarakterga ega ekanini ta'kidlash lozim. Davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni yanada takomillashtirish uchun aholining huquqiy madaniyatini oshirish, fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish va fuqarolik jamiyati institutlarini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Ayniqsa, jamoatchilik nazorati mexanizmlarini yanada kuchaytirish va davlat qarorlarining ochiqligini ta'minlash kelgusidagi ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, Yangi O'zbekistonda davlat va jamiyat munosabatlarining transformatsiyasi demokratik va huquqiy davlat qurish yo'lidagi muhim tarixiy bosqichni tashkil etadi. Ushbu jarayonning izchil davom ettirilishi jamiyat barqarorligi, ijtimoiy adolat va fuqarolar farovonligini ta'minlashga xizmat qiladi hamda O'zbekistonning global demokratik taraqqiyot jarayonlariga muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga mustahkam zamin yaratadi.

References (Foydalanilgan adabiyotlar)

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent, 2023 (yangi tahrir).
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son Farmoni *“O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida”*.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni *“2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”*.
4. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. — Toshkent: O'zbekiston, 2021.
5. Abduqodirov A., Qosimov B. *Fuqarolik jamiyati nazariyasi va amaliyoti*. — Toshkent, 2019.
6. Islomov Z. *Davlat va huquq nazariyasi*. — Toshkent: TDYUI, 2020.
7. Saidov A.X. *Inson huquqlari va demokratik jamiyat*. — Toshkent, 2018.